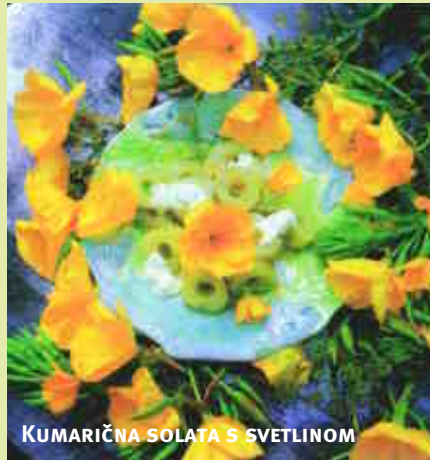

JELENA DE BELDER - KOVAČIĆ

Tenkočutna učiteljica

Cvetje v vrtu ali na travniku je vir brezmejne radosti, če pa ga dobimo na mizo kot prigrizek, dosežejo užitki neznane razsežnosti, sta v knjigi **Okus po cvetju** zapisali njeni soavtorici Jelena de Belder - Kovačič in Elisabet de Lesstrieux. Okusa čokoladne torte, prelite z omako iz malin in rožnih lističev, pikantnega kumaričnega sorbeta s cvetovi dišečega koromača, palačink z žajbljevimi cvetki ali jajčk, polnjenih s cvetovi krizantem, nam ta samosvoja kuharska knjiga ne bo mogla pričarati, lahko pa nas tudi v sodobni kuhinji zmami na novo pot. Petnajst let po izidu izvirnika na Nizozemskem je Državna založba Slovenije natisnila drugo slovensko izdajo dela, v katerem je Jelena de Belder - Kovačič, svetovljanka slovenskega rodu, ki je vse svoje življenje posvetila naravi, vzgoji okrasnih rastlin in je izkušnje prenašala na generacije botaničnih zanesenjakov, tenkočutno združila svojo ljubezen do cvetja in tradicijo prehrane, ki temelji na ljudskem izročilu z različnih koncev sveta.

Recepti v knjigi so razvrščeni tako, kot se skozi letne čase v naravi zamenjujejo cvetoče rastline. Pomudimo se samo pri eni od preprostih spomladanskih jedi, špinačni

KUMARIČNA SOLATA S SVETLINOM

solati s trobenticami in opečenimi hrustavci, kot nama jo postrežeta avtorici: »Zelo vesela, rumeno-zelena kombinacija barv nastane, če pomešamo mlade sveže liste špinače z olupljenimi bučnimi semeni, zlato opečenimi hrustavci in spomladansko rumenimi cvetovi trobentic (Ali ste vedeli, da je buči, ki nam daje ta gola semena, ime Lady Godiva?). Seveda sodi zraven dober solatni preliv vinaigrette.« V knjigi imajo pravo posebno mesto jedi, pijače in prilo-

žnosti, pri katerih so uporabljeni cvetovi vrtnic, ter cvetoče začimbnice, pri katerih je aroma cvetkov bolj prefinjena, a tudi nežnejša od listkov.

Vsi kulinarčni predlogi so preskušeni, opremljeni z natančnim opisom rastlin, predstavljenih tudi s fotografskim gradivom, avtorici bralce spodbujata k odkrivanju lastnih receptov, vendar z jasnimi opozorilom, naj se v kuhinji ne preizkušajo z rožami, za katere niso prepričani, da so zares uporabne. »Knjigam o užitnih cveticah, v katerih ni tudi botaničnih imen rastlin, ni mogoče povsem zaupati, ker so krajevna imena mnogih rož včasih zelo različna in utegne to povzročiti smrtno nevarne zamjenjave,« poudarjata avtorici.

Kulinarično popotovanje *Okus po cvetju* je knjiga z izbranimi fotografijami Rudolfa Boma, očaranost avtoric nad aromami minulih časov ali daljnih dežel pa je razbrati tudi iz filigranskega sloga besedila, h kateremu je v slovenski izdaji gotovo pripomogla tudi prevajalka izvirnika Lidija Saje. Okvirna cena knjige je 7500 tolarjev ali 31,30 evra.

JULIJANA BAVČAR

PALAČINKE
Z ŽAJBLJEVIMI CVETKI

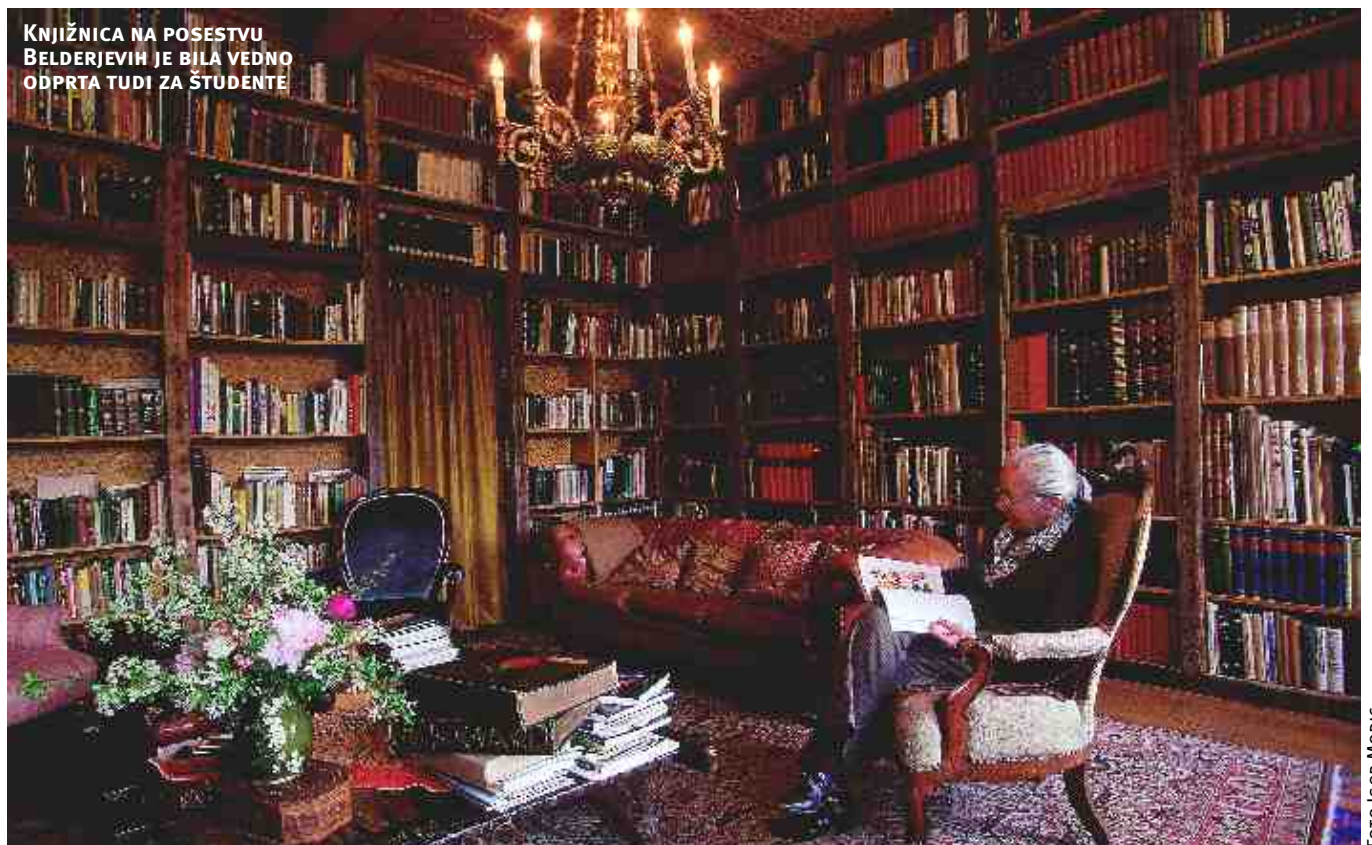

FOTO IGOR MODIČ

KNJIŽNICA NA POSESTVU
BELDERJEVIH JE BILA VEDNO
ODPRTA TUDI ZA ŠTUDENTE

krat se je Jelena Kovačič z bratoma dogovorila za pregled rastlin na posestvu, skupaj so obiskovali drevesnice in arboretume po Holandiji in Nemčiji in razvilo se je trdno prijateljstvo. Videli in spoznali so vse, kar je bilo v tistem času najboljšega, in počasi je dozorela misel, da bi bilo mogoče tudi v Kalmthoutu oživiti zapuščeno drevesnico. Jelena in Robert sta tako stopila na skupno osebno in strokovno pot. Po poroki sta za silo uredila hišo v Kalmthoutu in drevesnico začela preurejati v arboretum. Poleg predstavljanja posebnosti na posestvu se je Jelena posvetila še žlahtnjenju rastlin. Na novo je predstavila številne, bodisi pozabljene bodisi na novo odkrite rastlinske vrste in sorte.

SLOVES, KI NI ZBLEDEL

Jelena de Belder - Kovačič je bila svetovljanka, ker je obvladala vrtnarsko stroko v svetovnih razsežnostih. Poznala je ves strokovni svet, predvsem pa je ta poznal njo. Dobrodošla je bila kot svetovalka, sodelavka, odbornica ali dobrotnica. Ker je njeno delo vplivalo na razmah, usmeritev belgijskega vrtnarstva in ugled Belgije, ji je belgijski kralj podelil baronski naslov. Z najvišjim priznanjem na področju hortikulture so jo odlikovali tudi Angleži in njihovo Kraljevo hortikulturno združenje, ki le izje-

moma podeljuje priznanja zunaj meja Združenega kraljestva.

Njeno ime in njeno priporočilo sta odpirala vrata v svetovno znane vrtnarije, drevesnice, vrtove, parke in druge strokovne ustanove. Še posebno sem se tega zavedela pred dvema letoma, ko smo s poklicnimi kolegi obiskali vrtnarijo s trajnicami in park v Angliji, katerega lastnica je znana angleška vrtnarica in strokovna avtoriteta za področje trajnic Beth Chatto. Četudi je bila zelo zasedena, nam je posvetila svoj čas prav zato, ker smo bili študentje Jelene de Belder.

Aprila 1955 je v arboretum Kalmthout kot prvi vrtnarski praktikant iz Slovenije prišel Jože Strgar. De Belderjeva sta mu utrla pot še na druge vrtnarske ustanove po zahodni Evropi. V Kalmthout se je ponovno vrnil leta 1961 že kot absolvent Biotehniške fakultete v Ljubljani in prevzel vodenje arbo-retskih dejavnosti.

STO RODODENDRONOV ZA PARK TIVOLI

Jelena in Robert de Belder sta bila dejavna in uspešna tudi zunaj svojega arboretuma. Skupaj z Gerdom Kriissmannom iz Nemčije in Pierom Lombartsom iz Holandije sta ustanovila Mednarodno drevesoslovno združenje. Pozneje sta bila oba odbornika in funkcionarja angleškega Kraljevskega hortikulturnega društva. Kot vsestranska

udeleženka mnogih strokovnih in kulturnih dejavnosti si je Jelena de Belder pridobila velik ugled ter zanje prejela priznanja na različnih koncih sveta.

Arboretum Kalmthout je postal kot zanimivost in vir strokovnega proučevanja znan po vsem svetu. Med najpomembnejšimi deli o njem je flamska izdaja Het Arboretum van Kalmthout avtorice Jelene De Belder - Kovačič, ki je izšla še v drugih jezikih. V slovenščini so med drugim izšle njene knjige O drevesnih vrstah, O rastlinah z jagodami in Okus po cvetju.

Po petindvajsetih letih zagnanega dela za arboretum Kalmthout je provinca Antwerpen prevzela urejeno in znano ustanovo, družina de Belder pa se je preselila v bližnji Essen na stohektarsko posestvo Hemelrijk tik ob nizozemski meji. Tam zdaj živi ta njena otroka z družinama, Daniel in Diana, oba zavzeta naslednika strokovnega dela svoje matere.

Baronica De Belder - Kovačič si je prizadevala, da bi se tudi v Sloveniji vse veje vrtnarstva in vrtnega oblikovanja premaknile na višjo gospodarsko in kulturno raven. Močno se je zavzemala za razvoj naše edine javne hortikulturne ustanove, arboretuma v Volčjem Potoku, čeprav njena prizadevaja niso naletela na primeren odziv. Ko so leta 1994 prenavljali park Tivoli v Ljubljani, je za zasaditev darovala 100 rododendronov.

JELENA DE BELDER - KOVAČIČ**ŠOLA POSLUHA ZA NARAVO IN ŽIVLJENJE**

V arboretumu Kalmthout in na posestvu Hemelrijck družine de Belder so imeli vedno na široko odprta vrata za domače in tuje študente z vsega sveta. Zadnja leta je gospa Jelena sprejemala predvsem praktičante iz Slovenije, mnogim pa je s svojimi zvezami omogočila prakso pri drugih največjih imenih s področja hortikulture.

Med bivanjem pri njej smo imeli študentje dostop do neprecenljive zbirke strokovne literature, pri njej smo prvič slišali za angleško Kraljevo vrtnarsko združenje, Royal Horticultural Society, v njenih knjigah smo lahko občudovali umetniške cvetlične aranžmaje Daniela Osta, enega najbolj znanih evropskih floristov, poslušali zgodbe s popotovanj po svetu, se čudili, kakšen šopek lahko narediš iz dveh posušenih vejic, treh listov, celo brez cvetja. Okušali smo jedi dotlej neznanih okusov in vonjav, pri katerih včasih še imena začimbe nisi znal izgovoriti (nekatero od svojih 'čarovnij' je Jelena de Belder opisala v knjigi Okus po cvetju), najdragocenejše pa je bilo, da je s svojim delom na druge znala prenašati posluh za naravo in življenje.

BERNARDA STRGAR SATLER

Foto Igor Modic

MED DELOM V POKRITEM VRTNEM RASTLINJAKU NA POSESTVU HEMELRIJK

CVETOČA ZELIŠČA SO BILA JELENI DE BELDER - KOVAČIČ NAVDIH ZA IZVIRNE JEDI

FOTO OSEBNI ARHIV BERNARDE STRGAR SATLER

JELENA DE BELDER - KOVAČIČ

IME JELENE DE BELDER - KOVAČIČ, ŽLAHTNITELJICE OKRASNIH RASTLIN IN DREVESOSLOVKE SVETOVNEGA SLOVESA, JE NAJŠIRŠI SLOVENSKI JAVNOSTI POSTALO ZNANO PREDVSEM PO TELEVIJSKIH PREDSTAVITVAH NJENEGA STROKOVNEGA DELA IN ŽIVLJENJSKE POTI, POVEZANE Z BELGIJO, MEDTEM KO JE GENERACIJE VRTNARSKIH STROKOVNJAKOV IZ SLOVENIJE GOSTILA V SVOJEM ARBORETUMU KALMTHOUT IN NA POSESTVU HEMELRIJCK, KI JIMA JE POSVETILA NAJVEČ SVOJEGA ČASA IN KJER SO LAHKO OD NJE PREVZELI BOGATO STROKOVNO ZNANJE. NA POSESTVU DRUŽINE DE BELDER SI JE POSLUH ZA RASTLINE OSTRILA TUDI AVTORICA PRISPEVKA BERNARDA STRGAR SATLER.

Slovenka Jelena - Kovačič se je že med študijem agronomije na univerzi v Zagrebu zanimala za parkovne rastline in drevesničarstvo. Po diplomi se je najprej zaposlila v mestni drevesnici blizu Zagreba, a si je s svojo zagnanostjo ob pomoči predstojnikov kmalu izposlovala dovoljenje za študijsko prakso drevesničarstva na Danskem. Takrat, leta 1953, so bile jugoslovanske meje še zaprte in le redki so smeli na strokovno izpopolnjevanje na zahod. »Šele tam so se mi odprla obzorja o parkovnih rastlinah, o drevju in grmovnicah in tudi o vseh drugih vrtnih rastlinah. Pravzaprav o vrtnarstvu kot celoti in pozneje še o oblikovanju vrtov in parkov,« je rada pripovedovala. Toda pred predvideno vrnitvijo v Zagreb se ji je posrečilo spoznati še pokrajino drevesnic, nemški Holstein, drevesnico Lombarts v Holandiji in mesto Zundert ob belgijski meji, ki je v tistem času imelo najobsežnejšo zbirko parkovnih rastlin, je začetke njene poti v knjigi Moj vrtni svet opisal Jože Strgar.

PRIHOD V KALMTHOUT

V prostem času je obredla drevesnice in parke v bližnji in daljni okolici. Neko soboto sta s kolegom odkolesarila do razpotegnjene vasi Kalmthout. Na ušesa jima je namreč prišlo, da je tam arboretum, a ju nihče ni znal napotiti do njega. Vaščanom je celo beseda arboretum čudno zvenela. Kaj neki bi utegnilo biti na skoraj zapuščenem posestvu ogleda vrednega? A na zemljišču – pozneje je posestvo zaslovelo kot arboretum Kalmthout – so za opustelim poslopjem rasla izbrana drevesa in grmovnice z vsega sveta, ki so jih tja posadili leta 1912 po veliki vrtnarski razstavi v Antwerpnu.

Posest so nekaj let prej kupili de Belderjevi, trgovci z diamanti iz Antwerpna, da bi se v naravi otresli bremen mestnega tempa. Že med prvim obiskom sta mlada agronoma spoznala člane družine, brata Roberta in Georgea de Belderja in njuno mater. Ta-

JELENA DE BELDER - KOVAČIČ JE V SVOJI KUHINJI PRESKUŠALA JEDI, PRIPRAVLJENE S CVETJEM, Z VSEGA SVETA.

